

संवत्सरादिः कालोपिसंहारकत्वात्स्थाणोरेवविभूतिः यच्चान्यदपिटृष्टंश्रुतंवातत्सर्वतएवांडात्संभूतमितिपूर्वेणसंबंधः ॥ ३७ ॥ यदिदंदृश्यते बाह्यरूपादि आंतरंचअहंकारतद्धर्मसुखदुःखादिसाक्षिदृश्यं तत्सर्वयुगक्षयेकल्पांतपुनःसंक्षिप्यते कूर्मागवत्तिरोभवतिस्वाधिष्ठानेब्रह्मण्येवशुक्ताविवरजतं ॥ ३८ ॥ प्रतिकल्पंस्तृष्टेःसमाननामरूपत्वमाह यथेति ॥ ३९ ॥ कल्पानामानंत्यमाह एवमिति अनाद्यंतंपरमात्मावगत्यवसानं ॥ ४० ॥ एवंपिंडब्रह्मांडात्मिकांजडसृष्टिमुक्तातदभिमानिचेतनसृष्टिमाह त्रयस्त्रिंशदिति शाकल्यब्राह्मणेत्रयश्वत्रीचशतात्रयश्वत्रीचसहस्रेत्याद्युपक्रम्यमहिमानएवैषामेतेत्रयस्त्रिंशदेवदेवा इत्युक्तेस्त्रयस्त्रिंशदेवदेवाःतावंतिशतानिसहस्राणिवातेषामेवविभूतिरित्यर्थः तेचाष्टौवसवएकादशरुद्राद्वादशादित्याः इंद्रःप्रजापतिश्च तत्रवसवःपृथिव्यग्नीअंतरिक्षवायू आदित्यदिवौ चंद्रोनक्षत्राणिच रुद्रा एकादशेन्द्रियाणि आदित्याद्वादशमासाः इंद्रःपर्जन्यःप्रजापतिर्यज्ञः एतेषामभिमानिनश्चेतनाअत्रविवक्षिताः शरीरसृष्टेःप्रागुक्तत्वात् सोयंसृष्टिसंक्षेपः विस्तरस्त्वन्यत्रोक्तः तिस्रःकोट्यस्तुरुद्राणामादित्यानां

संवत्सरर्तवोमासाःपक्षाहोरात्रयःक्रमात् ॥ यच्चान्यदपितत्सर्वसंभूतंलोकसाक्षिकं ॥ ३७ ॥ यदिदंदृश्यतेकिंचिद्भूतंस्थावरजंगमं ॥ पुनःसंक्षिप्यतेसर्वजगत्प्राप्तेयुगक्षये ॥ ३८ ॥ यथर्तादृतुलिङ्गानिनानारूपाणिपर्यये ॥ दृश्यंतेतानितान्येवतथाभावायुगादिषु ॥ ३९ ॥ एवमेतदनाद्यंतंभूतसंहारकारकं ॥ अनादिनिधनंलोकेचक्रंसंपरिवर्तते ॥ ४० ॥ त्रयस्त्रिंशत्सहस्राणित्रयस्त्रिंशच्छतानिच ॥ त्रयस्त्रिंशच्चदेवानांसृष्टिःसंक्षेपलक्षणा ॥ ४१ ॥ दिवःपुत्रोबृहद्भानुश्चक्षुरात्माविभावसुः ॥ सवितासक्रचीकोऽर्कोभानुराशावहोरविः ॥ ४२ ॥

दशसृताः अग्नीनांपुत्रपौत्रंतुसंख्यातुंनैवशक्यतइति ॥ ४१ ॥ कतमएकादेवतेतिप्राणइतिसब्रह्मेत्युपसंहारेतत्रैवोक्तमेकंसूत्रात्मानंचेतनंविवक्षित्वातद्विभूतयोन्येचेतनाइत्याह दिवःपुत्रइत्यादिनासुविस्तरादित्येतेन दिवोनानारूपेणद्योतमानायामायायाःपुत्रइवपुत्रोर्गस्थत्वात् मायायांचित्यतिविंबःसूत्रात्मेत्यर्थः तस्यैवावयवाबृहद्भान्वादयएकादशसमनस्केन्द्रियाधिष्ठातृदेवताः दिग्वातार्कप्रचेतोश्विबर्हीद्रोपेन्द्र मित्रप्रजापतिबृहस्पतिसंज्ञाअपिअत्रसूर्यपर्यायैरेवाभिधीयंते सूर्यआत्माजगतस्तस्थुषश्चेतिश्रुतेस्तद्विभूतयोन्यादेवताइतिस्मृतेश्चदिगादीनांसूर्यविभूतित्वात् सबृहत्सभानुःसचक्षुरितिप्रत्येकंतच्छब्दःसंबध्यते अत्रबृहदादिपदार्थस्तु बृहद्ब्रह्ममयत्वेनश्रोत्रमिन्द्रियमुच्यते द्रव्याणांभासनाद्भानुशब्देनोक्तंत्वग्निन्द्रियं १ चक्षुःप्रसिद्धमात्मातुप्रेयस्त्वादसनेन्द्रियं वागग्निदेवत्वेनविभावसुपदोदिता २ कर्मणांप्रसवात्पाणीमतौसवितृशब्दितौ विशिष्टगतिमत्त्वादप्यर्कःपादेन्द्रियंमतं ३ उपस्थःस्यादृचीकाख्यक्रचांसर्वांगतेजसां संगमोरतिकालेत्रेत्येवमेवमरीचिकः ४ वायुराशावहःप्रोक्तोभासनादवनाच्चसः भानूरविश्वोच्येततौघ्राणपायुपदोदिताविति ५ ॥ ४२ ॥